

Moord en doodslag en de relatie met huiselijk geweld

Ilse van Leiden & Henk Ferwerda, juni 2011

Bureau **Beke**

Eén op de drie moorden en doodslagen betreft dodelijk huiselijk geweld.¹ Een interessante vraag - zeker ook voor de opsporing - is in hoeverre huiselijk geweld in algemene zin gerelateerd is aan levensdelicten. Met andere woorden: in hoeverre maken verdachten van moord en doodslag zich schuldig aan huiselijk geweld?

Enkele praktijkvoorbeelden laten zien dat sommige plegers van levensdelicten vroeg of laat bekend zijn bij de politie wegens huiselijk geweld. Zo komt zowel de verdachte van de moord op Christel Ambrosius als de verdachte van de moord op Andrea Luten uiteindelijk in beeld na een huiselijk geweld incident. En een man uit Baexem die in februari 2010 zijn kinderen de keel doorsneed, blijkt eerder veroordeeld voor poging tot doodslag in de relationele sfeer. Dergelijke voorbeelden roepen de vraag op hoe

vaak het voorkomt dat de dader van een moord of doodslag ook een huiselijk geweld pleger is. Als huiselijk geweld een profielkenmerk van plegers van levensdelicten zou zijn, kan dat de politie handvatten bieden in het opsporen van onbekende daders van moord en doodslag. Om hier zicht op te krijgen, voerde Bureau Beke in opdracht van de Landelijk Programmaleider Huiselijk Geweld en de Politietak een korte verkenning uit. In deze rapportage doen we verslag van de bevindingen uit deze verkenning.

De verkenning

Aan alle politieregio's is een verzoek gedaan tot het leveren van informatie over gedraaide opsporingsonderzoeken naar moord en doodslag uit de jaren 2009 en 2010. Omdat het merendeel van opsporingsonderzoeken naar levensdelicten door de Teams Grootschalige Opsporing (TGO) worden uitgevoerd, is het verzoek aan de

teamleiders TGO gericht. Zij zijn via de divisiechefs en proceseigenaren van de recherche benaderd. De concrete vraag aan de politieregio's in casu de TGO-leiders was op te geven welke opsporingsonderzoeken zij in 2009 en 2010 naar moord en doodslag hebben uitgevoerd. Vervolgens werd hen per onderzoek gevraagd

1. Zie: Nieuwenhuis, A. & H. Ferwerda (2010). *Tot de dood ons scheidt, een onderzoek naar de omvang en kenmerken van moord en doodslag in huiselijke kring*, Arnhem: Bureau Beke.

of er een verdachte in de zaak is aangehouden en of deze verdachte bekend is als pleger van huiselijk geweld. Eventuele kennis omtrent betrokkenheid van de verdachte bij huiselijk geweld kan op zowel zachte als harde informatie gebaseerd zijn. Bij harde informatie gaat het om politieregistraties van meldingen of aangiften van huiselijk geweld tegen de betreffende ver-

dachte. Bij zachte informatie gaat het om meer algemene kennis van de recherche over betrokkenheid van de verdachte bij huiselijk geweld, zoals informatie die uit verhoren naar voren is gekomen. De gevraagde informatie kon digitaal ingevuld worden in een daarvoor ontwikkeld 'Zaakformulier'.

De respons

Van de 25 politieregio's hebben 23 regio's medewerking verleend aan de verkenning.² Terwijl bij een aantal korpsen de (meeste) TGO-leiders voldaan hebben aan het verzoek, is bij andere regio's de afdeling onderzoek en analyse of de regionaal coördinator Huiselijk Geweld de informatieverstrekker. Drie grote politieregio's hebben een volledig overzicht van alle moord en doodslagen uit 2009 en 2010 verstrekt. Bij andere regio's is het aantal verstrekte zaken afhankelijk van de TGO-leiders die hebben gereageerd door opgave van de opsporingsonderzoeken waarbij zij betrokken zijn geweest. De deelne-

mende korpsen hebben allemaal, conform ons verzoek, het 'Zaakformulier' ingevuld. Drie grote politieregio's vertegenwoordigen tezamen de helft van het totaal aantal aangeleverde zaken. De overige regio's hebben gemiddeld zes zaken opgegeven. De 23 politieregio's hebben gegevens verstrekt over in totaal 251 opsporingsonderzoeken naar moord en doodslag: 126 opsporingsonderzoeken in 2009 en 125 in 2010. Gerelateerd aan de jaarlijkse cijfers van rond de 170 moord en doodslagen is deze respons ruim voldoende en daarmee een goede steekproef.³

De resultaten

De moord- en doodslagzaken die de korpsen hebben aangeleverd, variëren van criminele afrekeningen en roofmoorden tot moord en doodslag in de relationele sfeer. In de ruime meerderheid van de 251 opsporingsonderzoeken (86%) is een verdachte aangehouden voor de moord of doodslag. In de overige zaken (14%) is (nog) geen verdachte aangehouden, in een aantal gevallen is de zaak nog lopende.

Vervolgens komt de cruciale vraag aan bod in hoeverre de aangehouden verdachten bekend zijn als huiselijk geweld pleger. De informatie over betrokkenheid bij huiselijk geweld van de

aangehouden verdachten kan enerzijds afkomstig zijn uit harde informatie, namelijk mutaties of registraties in de politiesystemen zoals meldingen en aangiften van huiselijk geweld. Ook kan het zijn dat rechercheurs zich baseren op zachte informatie over de verdachten, uit hun herinnering of uit het dossier. Zij hebben bijvoorbeeld in verhoren met de verdachte zelf of met anderen opgemerkt dat de verdachte zich schuldig maakt of heeft gemaakt aan huiselijk geweld. Uit de verkregen politie-informatie komt naar voren dat een vijfde van de aangehouden verdachten (21%) bekend is wegens huiselijk geweld.

2. Wij bedanken alle politiefunctionarissen die het onderzoek in hun regio mogelijk hebben gemaakt en namens de regio informatie hebben verstrekt.

3. De cijfers over het aantal moord en doodslagen in de afgelopen vijf jaar zijn: 201 in 2005, 149 in 2006, 143 in 2007, 161 in 2008, 178 in 2009 en 170 in 2010. Bron: Elsevier.

De verdachte steekt op straat meerdere willekeurige personen met een mes neer en één van de slachtoffers overlijdt aan zijn verwondingen. De verdachte is vanuit de politiesystemen bekend wegens huiselijk geweld.

Vanuit een mutatie is bekend dat de verdachte zijn vriendin in het verleden door tuin heeft gesleurd. De verdachte heeft later een ander persoon om het leven gebracht.

De verdachte wordt ervan verdacht zijn vriendin om het leven te hebben gebracht. Bekend is dat er in de periode daaraan voorafgaand sprake is van veel huiselijk geweld.

Ruim de helft van de aangehouden verdachten (60%) is niet bij de politie bekend als huiselijk geweldpleger en van de overigen (19%) is het onbekend of zij betrokkenheid hebben bij geweld in de relationele sfeer.

Een man brengt een andere man met een mes om het leven. De verdachte heeft zich al eerder schuldig gemaakt aan geweldpleging, maar voor zover bekend niet in de sfeer van huiselijk geweld.

Een psychiatrische patiënt steekt zijn verzorger neer. De verdachte is niet bekend als huiselijk geweld pleger.

Een man wordt dood aangetroffen in een uitgebrande auto. Van de verdachte is niet bekend of deze antecedenten voor huiselijk geweld heeft.

Een man heeft eerst zijn echtgenote omgebracht en daarna zichzelf. Eerdere huiselijk geweld incidenten zijn geen aspect van het opsporingsonderzoek geweest en daarmee onbekend.

In ongeveer een op de zeven zaken (14%) waar- bij de verdachte van een levensdelict een bekende van de politie is wegens huiselijk geweld is die kennis gebaseerd op zachte informatie. Constatering van een huiselijk geweld verleden bij de verdachten van moord en doodslag berust echter vooral op harde informatie (77%) of op een combinatie van harde en zachte informatie (9%).

De zaak betreft een doodslag/moord op een heroïnedealer door gebruiker(s). In deze zaak zijn een man en een vrouw aangehouden. De ex-vrouw van de mannelijke verdachte heeft meerdere aangiften van mishandeling en bedreiging tegen hem gedaan.

De verdachte van een moord in 2009 is uit de politieregistratie bekend wegens huiselijk geweld incidenten in de periode voor en na de moord.

Na veel huiselijke problemen heeft de verdachte zijn gezin omgebracht en daarna zichzelf. In het jaar voorafgaand aan de moorden heeft de dochter van de verdachte aangifte gedaan van huiselijk geweld door de verdachte.

Slotbeschouwing

Uit deze verkenning komt naar voren dat één op de vijf verdachten van een levensdelict (21%) bij de politie bekend is wegens huiselijk geweld. Een duidelijke ondergrens aangezien het van een bijna even groot deel van de aangehouden verdachten van moord en doodslag (19%) onbekend is of zij betrokkenheid hebben bij huiselijk geweld.

Conform het verzoek hebben de meeste korpsen zich gebaseerd op kennis vanuit het opsporingsonderzoek en zijn nagegaan of ze tijdens het onderzoek op harde dan wel zachte informatie met betrekking tot huiselijk geweld zijn gestuit. Een kanttekening hierbij is dat er in een verhoor of antecedentenonderzoek doorgaans alleen gekeken wordt naar zaken die relevant zijn voor de opsporing van het betreffende feit.

4. Zie o.a. Merz-Perez, L. & Heide, K. M. (2004). *Animal cruelty. Pathway to violence against people*. Lanham, MD: AltaMira Press; Ressler, R.K., Burgess, A.W. & Douglas, J.E. (1988). *Sexual homicide. Patterns and motives*. Lexington, MA: Lexington Books.

5. Wright, J. & Hensley, C. (2003). From animal cruelty to serial murder: Applying the graduation hypothesis. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 47(1), p. 71-88.

6. Enders-Slegers, M.J. & Janssen, M.A. (2009). *Cirkel van geweld. Verbanden tussen dierenmishandeling en huiselijk geweld*. Amsterdam: Stichting DierZijn.

7. Nieuwenhuis, A. & H. Ferwerda (2010). *Tot de dood ons scheidt, een onderzoek naar de omvang en kenmerken van moord en doodslag in huiselijke kring*. Arnhem: Bureau Beke.

Colofon

Referentie:

Leiden, I. van & H. Ferwerda
Moord en doodslag en de relatie met huiselijk geweld.
Arnhem: Bureau Beke, 2011.

Opmaak: Marcel Grotens

Foto's: Stock.xchng

Contactgegevens:

Rijnkade 84, 6811 HD Arnhem
Telefoonnummer: 026 443 86 19
E-mail: info@beke.nl
bureaubeke.nl

Bij een dodelijk huiselijk geweld zaak wordt zo goed als vanzelfsprekend naar eerdere huiselijk geweld incidenten gekeken, bij andere levensdelicten gebeurt dat niet zonder meer. Bovendien zullen niet alle verdachten iets loslaten wanneer tijdens een verhoor naar huiselijk geweld wordt gevraagd.

Enkele regio's zijn specifiek op zoek gegaan naar harde informatie en hebben alle verdachten nagetrokken in de systemen met betrekking tot huiselijk geweld registraties. Daarbij moet worden opgemerkt dat daarbij vaak alleen regionaal is gekeken en het mogelijk is dat verdachten in andere regio's of andere landen inzake huiselijk geweld kunnen voorkomen.

Het aandeel huiselijk geweld plegers onder verdachten van moord en doodslag is met inachtneming van voornoemde kanttekeningen mogelijk groter dan een vijfde. Immers, er is een categorie waarbij het onbekend is of de verdachte huiselijk geweld antecedenten heeft. Op basis van de resultaten kan daarom worden geschat dat tussen de twee (21%) en vier op de tien (40%) verdachten van levensdelicten zich ook schuldig maken aan huiselijk geweld.

We kunnen op basis van deze verkenning concluderen dat er een samenhang lijkt te bestaan tussen moord en doodslag en huiselijk geweld. Een samenhang die wat zegt over het profiel van de pleger van levensdelicten maar ook over de mogelijke excessen van het gedrag van huiselijk geweldplegers.

Uit veel buitenlands onderzoek is bekend dat (ernstige) dierenmishandeling een profielkenmerk kan zijn van zware geweldplegers, waaronder moordenaars.⁴ Zo heeft bijvoorbeeld een vijfde van de seriemoordenaars een verleden van dierenmishandeling.⁵ Daarnaast blijkt uit een aantal studies dat dierenmishandeling op haar beurt een samenhang kent met huiselijk

geweld. Mannen die hun vrouw mishandelen, mishandelen in circa de helft van de gevallen ook hun huisdier.⁶

Huiselijk geweld en dierenmishandeling kunnen mogelijk aldus als twee gedragscomponenten van plegers van levensdelicten worden beschouwd. Een interessante vraag die daarbij rijst, is of er sprake is van een samenhang van huiselijk geweldplegers met bepaalde typologieën van moord en doodslag. Bestaat het verband met huiselijk geweld vooral bij de zeer gewelddadige moorden of juist bij de koele afrekeningen of is er geen onderscheid? Deze vraag kan met deze verkenning niet beantwoord worden. In elk geval is het bestaan van een samenhang niet alleen voor de wetenschap interessant maar levert het ook belangrijke kennis voor de politiepraktijk. De recherche kan er zijn voordeel meedoen bij de opsporing van onbekende verdachten van moord en doodslag.

Het gebleken gewelddadige karakter van plegers van levensdelicten kan zich al eerder in huiselijke kring hebben gemanifesteerd. In operationele onderzoeken naar moord en doodslag kan dat kenmerk in het speurwerk naar de dader worden meegenomen (retrospectief). Maar ook bij onopgeloste levensdelicten (cold cases) kan het van belang zijn om mogelijke verdachten op antecedenten voor huiselijk geweld te blijven volgen (prospectief), getuige de zaak van de moord op Andrea Luten. Aangezien informatie over betrokkenheid bij huiselijk geweld een opsporingsbelang kan dienen, is het zaak dat de registratie goed wordt bijgehouden én wordt geraadpleegd. Maar ook de zachte informatie over betrokkenheid bij huiselijk geweld moet geborgd worden. Uit ons eerdere onderzoek naar dodelijk huiselijk geweld kwam naar voren dat de meeste daders geen antecedenten hadden maar dat een aantal wel bij de politie in beeld was wegens incidenten in de relationele sfeer (zachte informatie).⁷